

Somai Miklós:

Kérdések és témakörök a Brexit-sztori c. előadáshoz kapcsolódóan

Amikor a 2019. március 7-i műhelybeszélgetés témája kitűzésre került, még lehetett reménykedni abban, hogy a tárgyaló feleknek sikerül a brit kilépés mikéntjében és az átmeneti időszak tennivalóiban jogerősen megegyezniük, valamint a jövőbeni kapcsolatrendszer főbb elemeit tisztázniuk. 2018 decembere óta azonban minden megváltozott, mert a brit parlament ellenállásán gellert kapott (de legalábbis jelentősen lelassult) a folyamat. Alig néhány héttel a tárgyalások lezárásának végső határideje előtt gyakorlatilag bármilyen forgatókönyv elképzelhető: a britek az EU-ból távozhatnak a Bizottsággal kitárgyalt megállapodás alapján, anélkül, néhány heti, havi (esetleg évi) halasztást követően, vagy akár vissza is vonhatják a kilépési szándékukat. Egyelőre teljes a bizonytalanság.

Jelen írásunk – a március 7-i műhelybeszélgetés felvezetőjeként – megpróbálja összeszedni az előadásban érintendő témaköröket, illetve összeszedni azokat a bizonyára sokakat érintő kérdéseket, amelyekhez fogódzókkal, magyarázatokkal szolgál majd.

Az első témakör a brexit okai, előzményei, a referendum eredménye, annak értelmezése és a 2017-es előrehozott választás. Vizsgáljuk, hogy mi vezetett a népszavazás kiírásához, mi volt ebben egyes politikusok/politikai mozgalmak (pl. a UKIP) szerepe? Milyen engedményeket kapott az EU-tól, és azok alapján hogyan próbálta meg lebeszélni a kilépésről honfitársait David Cameron? Hogyan segítették ebben az intézmények (pl. HM Treasury) prognózisai? Miben különbözött a Leave és a Remain kampány? Miért volt hatékonyabb az egyik, mint a másik? Hihetőek-e a szavazással kapcsolatban megjelent elemzések (pl. hogy kik szavaztak a kilépésre és kik a bennmaradásra)? Mit tartalmazott a főbb parlamenti pártok (2017-es) választási programja a Brexittel kapcsolatban?

A második témakör a tárgyalás maga, annak menete, a felek érdekei, tárgyalási alapelvei. Vizsgáljuk a brit kormány és az EU27-eket képviselő Bizottság közötti erőviszonyokat, az álláspontok koherenciáját, tárgyalófelek egységességét illetve mozgatórugóit. Miért vált vita tárgyává az 50. cikkely értelmezése? Miért adta be olyan könnyen a derekát a brit fél, holott nyilvánvaló volt, hogy mind az ír határról, mind a pénzügyi hozzájárulásról csak annak függvényében volt számukra érdemes komolyan tárgyalni, hogy a jövőben milyen kapcsolatrendszert tudnak fenntartani az EU27-ekkel? Hogyan hígult fel a brit álláspont (I. és II. Chequers; a miniszterelnök által kitárgyalt megállapodás)? Hogyan vezetett ez két esetben is az aktuális brexitügyi miniszter lemondásához, illetve a parlamenti szavazások halasztgatásához, s végül a kitárgyalt megállapodás több mint kétharmados elvetéséhez? Hogyan erősítik a közösségi intézmények (pl. az Európai Bíróság) az EU-álláspontot, és hogyan gyengíti a parlamenti és a pártokon belüli széthúzás a brit álláspontot (no-deal elvetésének követelése, kilépési számla minden körülmények közötti vállalása)? Miért ellenérdekelt a brit elit zöme a Brexitben? Hogyan tükröződik ez a tárgyalások szervezésében, a háttéranyagok készítésében, a kabinetben belüli munkamegosztásban?

A harmadik nagy témakör a kilépési megállapodás és a jövőbeni (főleg kereskedelmi) kapcsolatokra vonatkozó politikai deklaráció tartalma, és az ezzel kapcsolatos alternatívák, illetve viták. Vizsgáljuk a kilépési témákat (pl. pénzügyi hozzájárulás, ír határkérdés), illetve a jövőbeni kereskedelmi kapcsolatokat önmagukban és egymással való összefüggéseikben is. Mire megy el 39 milliárd font? Egyáltalán ki kell-e fizetni, ha nincs megállapodás? Hogyan került be a tárgyalási témák közé az ír határra vonatkozó tartalékmegoldás („backstop”)? Hogyan változott az evvel kapcsolatos ír álláspont? Mi a jelentősége? Milyen fő megoldások voltak/vannak terítéken az ír határprobléma megoldására? Miért nincs a gyakorlatban értelme az ír backstopnak? Mit mond a vámszakma? Káoszt okozna-e a

határokon egy no-deal? Milyen átmeneti megoldások kerültek elő a Bizottság tarsolyából (pl. pénzügyi szolgáltatások, repülés)? Egyáltalán, mi várható egyes főbb szektorokban?

Végül természetesen foglalkozunk azzal is, hogy miért elfogadhatatlan a briteknek a jelenlegi megállapodás, lesz-e második népszavazás vagy előrehozott választás, és milyen további eseményekre van kilátás, úgy a brit belpolitikában, mint a brit-EU kétoldalú kapcsolatokban.